

OSOBITOSTI FRANJEVAČKOG APOSTOLATA

Redovito se događa, da ono što je življe izaziva više promjena, ali je i podložno promjenama. Tako je i s kršćanskim apostolatom. Življe ili mirnije djeluje Crkva već blizu dvije tisuće godina, a crkveni oci na II. vat. saboru osjetili su se očito nezadovoljni s metodama i postignutim rezultatima na području apostolata, pa čak i s njegovim poimanjem te su mu pokušali dati suvremeno objašnjenje.

U ovom je članku riječ o osobitostima franjevačkog apostolata. Samo je po sebi jasno, da se ne može u ovako kratkim crtama izraziti sve bogatstvo s vlastitostima jednoga višestoljetnoga brojnog Reda na području apostolata. Ne mogu se zahvatiti čak ni osobine tog apostolata na našem hrvatskom području. Zbog toga i ovaj tekst nije pokušaj znastvene obrade osobina franjevačkog apostolata. On je zapravo samo sažeto razmišljanje zasnovano na svetopisamskim i franjevačkim tekstovima, čitanju brojnih rasprava i promatranju suvremenih prilika. Želim da ga čitatelji, bez obzira da li je neki od njih franjevac ili franjevka, ili nije, prihvate kao razmišljanje koje traži nastavak.

1. — Pojam apostolata

Poznato je etimološko značenje riječi apostol. Može izgledati da je suviše zadržavati se na značenju te riječi. Pa ipak je ponekad korisno podsjetiti se i na poznate stvari. Ta se riječ u Novom zavjetu upotrebljava za dvanaesticu Kristovih učenika. Naslov je jednom pripisan i samom Kristu. Isti naslov nose i Pavao, Barnaba, Silvan, Timotej (1 Sol 2,7; 1 Kor 9,6). Apostoli su također Andronik i Junij, inače dva nepoznata Pavlova suradnika (Rim 16,7). S obzirom na upotrebu imena apostol, još i danas, uza sva izučavanja, pojam nije najjasniji. Sudeći po svemu, apostoli su bili, barem u početku, neke vrste delegati, izaslanci ili opunomoćnici.

Oslanjajući se na smisao izražen u Kristovim riječima, apostol je predstavnik onoga koji ga šalje: »nije sluga veći od svoga gospodara niti je poslanik (apostolos) veći od onoga koji ga šalje« (Iv 13,16). Apostolat je, dakle, u počecima više služba nego naslov. A tu je službu Krist, već za svoga javnog života, povjerio dosta širokom krugu ljudi. Luka nam prenosi u svom evanđelju predaju, prema kojoj je Isus izabrao i drugu sedamdesesticu i poslao ih po dvojicu pred sobom (Lk 10,1). Povjerio im je isto poslanje kao i dvanaesticu: »Tko vas sluša, mene sluša. Tko vas prezire, mene prezire. Tko prezire mene, prezire onoga koji me poslao« (Lk 10,16; usp. Mt 10,40).

Taj običaj slanja preuzima i prva Crkva. Ona čak po uzoru na sinagoge katkada šalje svoje izaslanike sa službenim pismima. Ali, premda apostolat, u tom najužem smislu riječi, pripada samo dvanaestorici i drugim službenim izaslanicima, njega već u početku vrši čitava Crkva. Crkve u Antiohiji i Rimu već su postojale, kad su tamo stigli poznati nam apostoli. U širem smislu apostolat je stvar svakoga Kristova učenika, jer bi svaki njegov učenik trebao biti svjetlo svijeta i sol zemlje.¹

U tom smislu nazvao je II. vat. sabor u konstituciji o apostolatu laika *Apostolicam actuositatem* svaku djelatnost mističnog Tijela, koja je usmjerena na širenje kraljevstva Kristova.² Dužnost apostolata satorski oci gledaju upravo u poslanju svega naroda Božjega u Crkvi i u svijetu, jer su svi kršćani dionici svećeničke, proročke i kraljevske vlasti Kristove po samom svom sjedinjenju s Kristom glavom. Apostolat je, dakle, u današnjem značenju riječi vrsta religioznog poslanja u okviru Crkve.

2. — Franjevački apostolat: karizma ili poslanje?

Da bi se moglo govoriti o osobitostima franjevačkog apostolata, nužno je, prije svega, sagledati okvire franjevačkog poslanja. Franjevački je apostolat omeđen karizmom i poslanjem. Često se, međutim, više obraća pažnja na način apostolata uvjetovan karizmom nego na sadržaj koji je uvjetovan poslanjem. Iako će trebati još dosta truda i napora da se temeljito istraži svetopisamski pojam apostolata, ipak već na prvi pogled izgleda jasno, da se s obzirom na poslanje u Novom zavjetu mogu razlikovati apostoli od učenika, odnosno od ostalih Kristovih prijatelja. Dosljedno tome, došlo je u Crkvi odmah od početka do razlikovanja hijerarhijskog apostolata od apostolata laika.

S razvojem redovništva, odobravanjem redovničkih pravila i na taj način s prihvaćanjem života i s poslanjem koje je Crkva povjerila pojedinim redovima, došlo je i do novih vrsta apostolata, nastalog uglavnom na temelju karizme pojedinih osnivača redova.

Uzmemo li riječ karizma u etimološkom značenju, kao nezasluženi »milosni dar«, onda kod Franje Asiškog, prema njegovu vlastitom priznanju, nalazimo više takvih milosnih darova (karizmi). Bog mu je, kako sam kaže, dao milost da počne činiti pokoru, doveo ga među gubavce, dao mu vjeru da jednostavno moli u crkvama, da časti svećenike, dao mu je braću, objavio mu da mora živjeti po načinu sv. Evandjelja i objavio mu pozdrav.³ Sedam puta u *Oporuci* Franjo ističe te Božje darove. To su bile njegove karizme da može ispuniti namijenjeno mu poslanje.

¹ O značenju riječi apostol usp. K. H. RENGSTORF, *Apostélo (pémpe), eksapostélo, apóstolos, pseuda póstolos, apostolé*, Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament I, Stuttgart 1957, 397-448.

² Dekret o apostolatu laika *Apostolicam actuositatem*, br. 2, II. vaticanski koncil, dokumenti latinski i hrvatski, Zagreb KS, 1970, 420-421.

³ FRANJO ASIŠKI, *Oporuka*, Spisi svetog Franje, Sarajevo 1974, 32-33.

Treba, međutim, odmah istaknuti da karizme kao takve nisu isključivo dane sv. Franji. On ih je primio samo u različitom obliku i u različitoj mjeri od drugih. Čak ni često naglašavani život po Evanđelju nije nešto isključivo franjevačko, jer su sve redovničke ustanove dužne živjeti po Evanđelju. To je istakao i II. vat. sabor u dekretu *Perfectae caritatis* o prilagođenoj obnovi redovničkog života: »Vrhovno je pravilo redovničkog života slijediti Krista kako je to izloženo u Evanđelju. To ima važiti kao vrhovno načelo svim redovničkim ustanovama.«⁴

Isto shvaćanje bilo je općenito prihvaćeno i u srednjem vijeku. Pogledaju li se samo neke redovničke urdbe nastale u isto vrijeme kad i franjevački red, lako se u to uvjeriti. Tako u predgovoru *Pravila* sv. Stjepana iz Thiersa možemo pročitati: »Prvo i najglavnije Pravilo pravilâ, iz kojeg sva potječu kao potoci iz jednog izvora, to je sv. Evanđelje, koje je Spasitelj povjerio apostolima i koje je preko njih vjerno naviješteno svemu svijetu. [...] Crpite iz poticaja Evanđelja, da bi ste kad vas netko upita kojeg ste zavjeta ili pravila ili reda mogli odgovoriti da ste kršćanskog reda i prvog i najvećeg pravila, tj. Evanđelja, koje je izvor svih pravila.«⁵ Slično se može izvesti i iz obreda zavjetovanja premonstratenza, reda koji je nastao u vrijeme blisko sv. Franji, prema kojem su ti redovnici obećavali poboljšanje svoga života prema Kristovu evanđelju i prema apostolskim ustanovama.⁶

Ni siromaštvo, ni »minoritas«, koji su često uzimani kao vlastitosti franjevačkog reda, nisu isključivo franjevačke kreposti premda su se one uvijek u franjevačkom redu naročito gajile. Franjevački je red nastojao proživljavati siromaštvo, ali siromaštvo (osim izvjesnih zastarjenja), po uzoru na apostole, koje nije cilj samom sebi, nego je u službi propovijedanja Riječi Božje. Prema II. vat. saboru spada na samu narav redovničkog života, bez obzira na red ili kongregaciju u kojoj se polažu redovnički zavjeti, da redovnik slijedi Krista, kakvog ga poznajemo iz Evanđelja, tj. siromašnog i poniznog. Prema tome, i siromaštvo i minoritas spadaju u zadatak svih redovnika bilo koje boje ili zavjeta.

Slično možemo ustvrditi i na području duhovnosti za kristocentriizam kao stožer franjevačke duhovnosti, što on zaista i jest. Ali se ne smije zaboraviti, da sve duhovnosti moraju biti kristocentrične jer sve imaju uzor u Kristu i sve nastoje prikazati neki posebni vid njegova zemaljskog života.⁷

Ističući neke od spomenutih karizma ili proživljavajući više-manje neke kreposti, pogrešno bi bilo, kad bi franjevci zaključili da su one samo franjevačke, a još bi bilo pogubnije kad bi ih svojatali samo sebi. Franjevci bi trebali biti sretni da su upozorili i druge na ono što je Gospodin svima milostivo dao u baštinu.

⁴ Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života *Perfectae caritatis*, br. 2a, II. vaticanski koncil, dokumenti latinski i hrvatski, Zagreb KS, 1970, 308 i 309.

⁵ S. STEPHANUS DE THIERS, *Regula*, prologus, *Patrologia Latina*, 204, 1136-1138.

⁶ Usp. ADAM, *Sermones*, 8, 2, *Patrologia Latina*, 198, 508-519; M. CONTI, *La missione degli Apostoli nella regola francescana*, Genova 1972, 32.

⁷ CONTI, *La missione*. . ., 30-35.

Posebne karizme (milosne darove) Crkva priznaje, prihvaća ih i prema njima povjerava različitim ustanovama posebne djelatnosti da ih vrše u njezino ime. U dekretu *Perfectae caritatis* o prilagođenoj obnovi redovničkog života čitamo:

»U Crkvi ima vrlo mnogo redovničkih, i kleričkih i laičkih, ustanova koje se posvećuju različitim djelima apostolata. Prema milosti koja im je dana, one imaju različite darove: dar posluživanja da služe; dar poučavanja da poučavaju; dar tješnja da tješe; dar dijeljenja da daju darežljivo; dar djela milosrđa da ga čine radosno (usp. Rim 12,5-8). [...] – U tim ustanovama apostolska i dobrotvorna djelatnost spada na samu narav redovničkog života, jer im je to njihovo sveto služenje i djelo ljubavi povjerila sama Crkva, da ga u njezino ime izvršuju«. ⁸

Franjevački apostolat treba, dakle, promatrati u poslanju koje je franjevcima povjereno. Svi kršćani već su kao kršćani dužni na apostolat. Svi smo u izvjesnom smislu apostoli Isusa Krista. Evandjelje obvezuje svakog kršćanina. Svećenici imaju posebno poslanje. Redovi i pojedinci u njima imaju opet različite Božje darove. Te karizme u okviru pojedinog reda Crkva je prihvatila, odobrila svojim auktoritetom i povjerila ih redovima da ih dalje razvijaju. Prihvativši Kristov poziv, »ako hoćeš biti savršen«, i nakon što je to prihvaćanje Crkva odobrila, franjevci su u neku ruku postali poslanici ne samo Kristovi nego i poslanici Crkve. Jedno poslanstvo od drugoga teško je razdvojiti, a da se ne upadne u pogrešno shvaćanje tog poslanstva, ili barem da ne dođe do nesporazuma.

U svojoj knjizi »Život s Bogom danas« bivši generalni ministar franjevačkog reda Konstantin Koser ustvrdio je da razlog opstanka franjevačkog reda nije neka određena djelatnost ili pobožnost ili oblik apostolata, nego da je to oblik života, jer u Pravilu piše da je pravilo i život Manje braće opsluživati sv. Evandjelje Gospodina našega Isusa Krista.⁹ Prema toj tvrdnji, ne bi se, dakle, uopće moglo govoriti o osobitosti franjevačkog apostolata. Odnosno, ukoliko bi franjevački apostolat imao neku svoju specifičnost, ta bi bila da je bez specifičnosti, ili bi se odnosila samo na način apostolata.

Istina je da franjevačko Pravilo daje široku osnovu djelovanja svoj braći. Isto je tako istina da je sv. Franjo bio čovjek širine. U pismu bratu Leonu daje mu jednostavan, ali, možda, najmudriji savjet koji mu je mogao dati: »Ako bi možda osjetio potrebu da dođeš k meni radi savjeta, ovako ti savjetujem: na koji god ti se način bude činilo da ćeš se bolje svidjeti Gospodinu, slijedi stope njegove i njegovo siromaštvo, učini to tako s Božjim blagoslovom i iz posluha prema meni«. ¹⁰ Ali isto

⁸ *Perfectae caritatis*, br. 8,

⁹ C. KOSER, *Vita con Dio oggi*, Roma 1971, 141.

¹⁰ FRANJO ASIŠKI, *Pismo bratu Leonu*, Spisi, 51.

je tako istina da i Evanđelje i taj savjet vrijedi općenito i za sve redovnike i za sve kršćane. Ako baš hoćemo, u tome možemo vidjeti franjevačku širinu, ali je teško možemo označiti kao specifičnost franjevačkog reda. To je osnova od koje se ide prema posebnosti poslanja.

3. — Propovijedanje kao naročiti oblik franjevačkog poslanja

U traganju za vlastitostima franjevačkog poslanja, Martino Conti je u svoje dvije značajne rasprave pokušao, na temelju svetopisamskih izraza, pronaći u Pravilu Franjino nadahnuće i njegovu volju, a zatim i poslanje Crkve. Conti drži da je zadatak svakoga redovničkog pravila da odredi službu u Crkvi, pobliže označi pojedine vrijednosti iz Kristova života, koje dotična redovnička ustanova »prema karizmi koja joj je dana« odlučuje provoditi u život i pružiti za uzor drugima. Ako se u istraživanju te posebnosti iz franjevačkog Pravila isključi ono što se odnosi na odgajanje braće, na molitvu, siromaštvo i upravljanje bratstvom, što se ne može uzeti kao nešto specifično franjevačko, onda zapravo ostaju samo dva poglavlja, koja bi donekle mogla obilježiti franjevački red. To je IX. poglavlje *O propovjednicima* i XII. poglavlje *O onima koji idu među Saracene i druge nevjernike*.¹¹

Premda je autor, da bi potvrdio svoju tezu, izvršio izvjesno nasilje nad Pravilom, on je opravdano upozorio na ono što se u franjevačkom redu počelo pomalo zaboravljati. Propovijedanju i misijama među nevjernicima Pravilo je posvetilo najviše pažnje, da se to zaista i može držati posebnim oblikom franjevačkog poslanja, odnosno apostolata.

Na isti nas zaključak navode i Franjini životopisci. Sjetimo se samo Celanskog, koji nam opisuje zgodu s čitanjem odlomka Evanđelja o poslanju apostola, nakon kojeg je Franjo uskliknuo: »To hoću, to tražim, to želim činiti svim srcem.«¹² A zatim je, nastavlja isti životopisac počeo svim žarom i veseljem propovijedati svima pokoru.

Prema svim životopiscima, taj je događaj imao odlučujući utjecaj na čitav Franjin život. Dapače, to bi bio kamen temeljac na kojem se zasniva franjevački red. Nijedan osnivač reda, piše Matanić, nije prije sv. Franje unio u svoje pravilo slično poglavlje o propovijedanju.¹³ Od tada su Manja braća, vjerna svome pozivu i u skladu s apostolskim nalogom, nastavili obilaziti čitavim svijetom da svjedoče za Krista bilo primjerom svoga života, bilo propovijedanjem s propovjedaonice, odnosno u crkvama i na trgovima.

¹¹ CONTI, *La missione...*, 34-36. Usp. također od istog pisca *Lettura biblica della Regola francescana*, Roma 1977, 82-98.

¹² TOMA CELANSKI, *I. životopis*, 22. Hrvatski prijevod; *Životopis i čudesa sv. Franje Asiškog*, Zagreb 1977, 14.

¹³ A. MATANIĆ, *Adempire il Vangelo* (Orizzonti Francescani, 10) Roma 1967, 126.

Grgur IX., koji je bez sumnje dobro poznao Franjine ideale i zakonodavstvo Pravila jer je i sam kao kardinal sudjelovao u njegovoj izradi, posebno ističe franjevačko poslanje propovijedanja. Prema njemu, fratri su *ad officium praedicandi ex professione sui Ordinis deputati*.¹⁴ Isto ističe i sv. Bonaventura jednako jakim riječima kad u tumaču Pravila piše:

»Iz ovog je poglavlja [tj. IX. poglavlja Pravila] također očito da su braća po samim svojim zavjetima dužna propovijedati, jer iz njihova Pravila proizlazi, da propovijedanje ne spada toliko na nijedan red po naravi samog staleža, koliko na one koji su zavjetovali ovo Pravilo.«¹⁵

Nije zbog toga ništa čudno da su prve franjevce neki ljetopisci nazivali propovjednicima.¹⁶

Propovijedanje je u početku spadalo, moglo bi se donekle reći, na bitnu značajku Reda. To kao da podrazumijeva i potvrđeno Pravilo kad govori samo o onima koji ne mogu propovijedati. A to zapravo znači da svi ostali trebaju propovijedati. Treba, međutim, naglasiti da se u Pravilu ne govori o svetim redovima kao o uvjetu za propovijedanje, već samo o odgovarajućoj duhovnoj i kulturnoj spremi. Sv. Bonaventura drži da jednako tako i ispovijedanje, kao i propovijedanje spada, prema Pravilu, na poslanje svećenika franjevačkog reda, jer bi inače propovijedanje ostalo besplodno.¹⁷

4. — Neke osobine franjevačkog propovijedanja

Propovijedi prema franjevačkom Pravilu trebaju biti *examinae et castae*, što znači, dobro pripremljene i promišljene, odnosno takve da propovjednici »ne prodaju svoju službu za plaću isprazne slave«. U tom je smislu Franjo i u praksi znao predbaciti prijekor nekoj svojoj subraći: »Što se hvalite obraćenjem ljudi, koje su naprotiv obratile molitve moje jednostavne braće.«¹⁸

Prema najnovijim proučavanjima, Franjino je propovijedanje unišlo neke novosti u propovjedništvo. Ono je u duhu Evanđelja bilo najvještaj mira i pokore. Bilo je poziv na zahvaljivanje Bogu. Slavljenje Boga bilo je za Franju važnije od pokore, pa ga je zbog toga sv. Bonaventura i nazvao »Dei laudator et cultor«. Carlo Delcorno spreman je vidjeti čak i u Franjinu odlasku na Istok mirno poslanje Asiškog siro-

¹⁴ GREGORIUS IX, *Quoniam abundavit iniquitas*, Bullarium Franciscanum I, Romae 1759, 214.

¹⁵ S. BONAVENTURA, *Expositio super Regulam Fratrum Minorum*, 9, 13. Opera omnia VIII, Ad Claras Aquas 1898, 431; usp. CONTI, *La missione...*, 80.

¹⁶ Usp. K. ESSER, *Origini e valori autentici dell' Ordine dei Frati Minori*, Milano 1972.

¹⁷ Usp. CONTI, *La missione...*, 86-87.

¹⁸ CONTI, *La missione...*, 79-103.

maška povezano s njegovom željom za mučeništvom i s teologijom, koju je izložio Inocent III. na otvaranju IV. lateranskog sabora, o križarskom ratu kao novom »*exodusu*« iz ropstva.

Franjevačko se propovijedanje razlikovalo od propovijedanja ostalih propovjednika, pa i od dominikanaca, po svom naglašeno pozitivnom obilježju. Izrazito je u službi Božjeg kraljevstva. Izbjegava kritiku. Ističe se više iskustvom života nego znanstvenom spremom, pa čak i onda kad je upravljeno hereticima ili nevjernicima.

Što se tiče forme ili oblika Franjina propovijedanja, ono bi, prema novijim istraživanjima, unijelo pravu i potpunu novost. Taj je oblik bio izvan svake retoričke sheme i tehnike propovijedanja (*artis praedicandi*) i izvan svake strukture srednjovjekovnoga skolastičkog govora. Stil i jezik bili su potpuno narodni. Poticaji su bili karizmatički, jaki i prodorni, improvizacije žonglerske, pa čak i lirične.

Izvornost Franjina propovijedanja pokazuje se u mnoštvu raznolikih načina izražavanja, koje je nemoguće nasljedovati, kao što je nemoguće ponovno izvesti na životnu pozornicu minule životne prilike. Napadanje na zlo praćeno je očitim i jakim slikama koje nisu ostavljale mirnim one koji su se u neku ruku osjetili pozvani na odgovornost. Izgleda da je Franjo unio u svoje govore i neke postavke modernog načina govora (*sermo modernus*), posebno u tome što je govore započinjao izlaganjem svetopisamskih tema.¹⁹

Franjin način propovijedanja razvijali su dalje prvi franjevci. Dvije talijanske znanstvene radnice sa sveučilišta u Paviji uočile su u svojim istraživanjima franjevačkog propovijedanja i istakle franjevačku žonglersku improvizaciju, koja je bila potpuno protivna dominikanskom načinu propovijedanja. Dominikanci su, naime, žonglere smatrali za ljude na rubu društva, pa je i njihov stav prema njima bio pomalo napadački. Franjevci su im se, naprotiv, željeli nametnuti uzimajući njihov način govora i stvarajući o franjevcu sliku kao o Božjem žongleru.²⁰

Treba još svakako istaknuti da kod sv. Franje možemo razlikovati dvije vrste propovijedanja: djelima i riječima. Na prvi način su obavezna propovijedati sva braća, dok je druga vrsta propovijedanja, posebno ako se propovijeda s oltara ili propovijedaonice, prepuštena onima koji su za to ovlašteni po kanonskom pravu. Potvrđeno pravilo prelazi šu-tečke o prvom načinu propovijedanja, jer taj način nije podložan posebnim pravilima, ali, kako se može zaključiti iz nepotvrđenog Pravila, ono se podrazumijeva. Prvo Pravilo, naime, izričito nalaže da su sva braća dužna propovijedati djelima.²¹ Uz djela dolaze i poticajne riječi,

¹⁹ R. MANSELLI, *Il gesto come predicazione per san Francesco d'Assisi*, Collectanea Franciscana, 51/1981, 5-16; *Francesco d'Assisi e Francescanesimo dal 1216 al 1226*. Atti del IV Convegno internazionale, Assisi 1977, 127-160.

²⁰ C. CASAGRANDE S. VECCHIO, *Clercs et jongleurs dans la société médiévale (XIIe et XIIIe siècles)*, Annales. Economies, sociétés, Civilisations 34/1979, 913-928.

²¹ FRANJO ASIŠKI, *Prvo ili nepotvrđeno Pravilo*, 17. Spisi 15.

kojima su sva braća dužna poticati ljude na bolji život. Primjer takvoga poticajnog govora Franjo navodi u 22. poglavlju nepotvrđenog Pravila. Slično tome, ili na neki drugi način, mogla su sva braća poticati bilo koju vrstu ljudi.

5. — Ostali oblici franjevačkog apostolata

Premda je propovijedanje jedan od važnijih oblika apostolata, nije nipošto jedini. U skladu što je rečeno o propovijedanju djelima, i franjevačke Generalne konstitucije upozoravaju:

»Apostolat braće nije samo u propovijedanju već u svakoj vrsti rada i djelatnosti. Ljudski je rad zaista vrijedan poštovanja, 'jer proizlazi neposredno od osobe koja kao da prirodu označuje svojim pečatom'. Čovjek svojim radom ostvaruje Božju nakanu [...] da podloži zemlju i dopuni stvaranje a time i sebe odgaja. Ujedno vrši i veliku Kristovu zapovijed: da služi braći.«²²

»Braća očituju franjevačku djelatnost u Crkvi i u svijetu na različite načine; u zajednici kontemplativnim i pokorničkim životom i obavljajući za zajednicu različite poslove; zatim u ljudskom društvu intelektualnim i materijalnim djelatnostima, vršenjem dušobrižničke službe u župama i u drugim crkvenim ustanovama; i konačno navješćujući dolazak Božjeg kraljevstva svjedočanstvom jednostavne franjevačke nazočnosti.«²³

Ne znam da li je to namjerno učinjeno ili nije, ali je svakako zanimljivo da se u Generalnim konstitucijama dušobrižnička služba na župama, u nabranjanju, ne stavlja na prvo mjesto. Možda na ovom našem hrvatskom pojasu zbog toga i izbijaju brojne poteškoće. Navikli smo na vrstu apostolskog rada, koju se usuđujem, zbog naših prilika, nazvati čak specifičnom. Dok se kroz nedaće povijesti naš narod selio i raseljavao, franjevac kao da je pronalazio sebe u tom selilačkom apostolatu u vječnom pokretu. Od onoga već poodmaklog doba, kad je uprćen torbom i tikvom vina obilazio raspršene zaseoke i slavio misu drvenim kaležom negdje u groblju ili u sjeni krošnjatog duba, franjevac je ostao u svojoj biti — malo može zvučati nezgodno riječ, ali neka bude upotrijebljena — ostao je Božji pustolov do danas.

U naše vrijeme, kao da i franjevce vladajuće strukture na ovom našem području počinju malo sputavati. Kao da se osjećaju nesigurnim na nategnutom konopcu povijesti, na kojem su kroz stoljeća tako sigurno hodali, premda hodanje nije bilo lakše. Ne dolazi li taj osjećaj nesigurnosti odatle što se više usredotočuje pažnja na to što bi se moglo dogo-

²² Generalne konstitucije franjevačkog reda, br. 66. Hrvatsko izdanje: *Pravilo i generalne konstitucije franjevačkog reda*, Zadar 1976, 60.

²³ Generalne konstitucije. . . , čl. 94, str. 61.

diti ako oslonac izmakne, nego što se pazi na ravnotežu hodanja? A poznato je da je čovjek često sigurniji pogledom uprtim u daljinu ili gore, nego pogledom uprtim u vlastite noge.

Jedno je ipak sigurno, a to je da franjevačko poslanje treba ostati u okvirima Crkve, kao i do sada, ako se želi da ono bude i ostane pravo poslanje. To ne znači, međutim, da ono mora nužno naići na odobravanje svakoga crkvenog premeta. A, da bi se moglo djelovati u skladu s Crkvom, samo je po sebi jasno da treba oslušivati njezine potrebe, pa rekao bih čak i želje.

Na pitanje: kakve nas Crkva želi danas, pokušao je pred nekoliko godina odgovoriti franjevac, profesor i novinar Alberto Ghinato ispitujući crkvene dokumente i papinske nagovore. Ishod njegovih istraživanja pokazao je da Crkva želi danas potpuno i iskreno odane franjevce, pravovjerne, velikodušne u službi, koji će govoriti svojim životom i onda kada šute. Želi da ostanu i nadalje istinski propovjednici Evanđelja, ispovjednici i voditelji duša. Potiče ih da vode bolnice, budu apostoli preko štampe, da rade s djecom, omladinom i napose u misijama među nevjernicima.²⁴

Pogledamo li malo pažljivije u sve te oblike apostolata, lako je otkriti da su sve te oblike franjevački red i franjevci i do sada promicali. Dogodilo se, zapravo, da je Crkva samo odobrila već ustaljene oblike apostolata, kao što je i Franji Asiškome i njegovoj prvoj braći odobrila njihov način života.

I na koncu, umjesto zaključka o osobitim oblicima franjevačkog apostolata, franjevcu se nameće poticaj da oblike apostolata i propovijedanja Krista i kraljevstva Božjega, što je u Pravilu toliko naglašeno, treba poput Franje stalno otkrivati. Ponekad se možda može naći na raskršću s pitanjem, da li je bolje ovo ili ono, kao što se Franjo susreo s pitanjem, da li je bolji kontemplativni život od aktivnoga. Radi li se o posebnom poslanju koje je franjevcu povjereno, odgovor izgleda prilično jasan. Za povjereno poslanje postoji dužnost polaganja računa, kao što su se apostoli sa svojih pohoda vraćali Kristu s izvještajima, ili kao što su to nekad činila Manja braća na svojim duhovskim sastancima. Radi li se samo o nutarnjem pozivu, onda bi se na čitavi takav apostolat mogao primijeniti Franjin savjet upućen bratu Leonu: »na koji god ti se način bude činilo da ćeš se bolje svidjeti Gospodinu, slijedi stope njegove i njegovo siromaštvo, učini to tako s Božjim blagoslovom«.

²⁴ Usp. A. GHINATO, *Rinnovamento francescano. Orientamenti ecclesiali per l'attuazione odierna della spiritualità francescana*, Roma 1975.